

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

*Василишин Вікторія
Науковий керівник – доц. Цепенюк Тетяна*

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ТВОРІВ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Починаючи працювати над перекладом дитячих творів, найперше завдання перекладача – визначити аудиторію, на яку націлений твір. У випадку дитячої літератури, її читач характеризується за допомогою віку, а чим молодшим є цей читач, тим більше труднощів виникає у перекладача. Слід пам'ятати, що він – комунікатор, міст між двома світами, дорослим і дитячим. Неабиякою проблемою для перекладача насамперед буде нездатність виконати цю роль, нездатність зруйнувати стіну між світоглядом дитячої аудиторії та досвідом дорослих автора та перекладача. Труднощі почнуть виникати тоді, коли важливим є не лише те, чи вдасться йому передати повідомлення, а й те, як саме він це зробить. Тому мета статті полягає у визначенні труднощів, які можуть виникнути під час перекладу творів дитячої літератури, та в описі способів їх подолання.

Це наштовхує нас детальніше розглянути вибір способу перекладу лексики у дитячих творах. Через особливості психології читачів молодшого та середнього шкільного віку, їхній інтерес потрібно постійно підтримувати, що можливо зробити за допомогою цікавої та неординарної лексики. Наприклад, в іноземних текстах часто зустрічається повтор такого дієслова як сказати, говорити (say, tell), і така тавтологія це звичайне явище у деяких мовах, але подібний текст українською мовою буде виглядати сухим та нецікавим. Це не сходиться з прийнятими стандартами дитячої літератури, текст повинен бути яскравим та захоплюючим, як дитяча увага, адже діти відчують текст не на філософському рівні, а емоційному [6]. Таким чином, мудрим рішенням перекладача на українську мову буде трішки «зрадити» оригінал та застосувати іншу тактику перекладу, котра за Н. І. Дзенс називається «експресивізація» – наділення нейтральних слів більшою емоційністю. Проблема полягає у тому, що перекладач може або занадто зловживати цією стратегією, некоректно визначати доречні для неї місця чи не використовувати її взагалі. Здатність додавати експресивність у лексичну складову перекладеного тексту – дуже корисна риса перекладача. Такою тактикою користується, наприклад, Володимир Панченко, використовуючи слова такі як бідкалася, рюмсала, чистісінька правда та інші [2, с. 150]. Це може не лише зробити твір цікавішим, а й перевершити оригінал у плані експресивності. Але для деяких перекладачів проблемою може бути нерозуміння дитячих емоцій та почуттів, які могли б викликати певні уривки тексту. При

перекладі потрібно сприймати текст очима дитини, мати поняття, які емоції можуть викликати у неї ті чи інші слова, образи, жарти чи рими.

Передача почуттів можлива також шляхом створення образу. З цього випливає проблема збереження образності оригінального тексту. Потрібно підібрати еквівалент, який повністю збігається із задумом автора. Кожен твір складається з образів ситуацій та героїв, тому при перекладі необхідно мати це на увазі. Через неухважність чи недостатню компетентність перекладач може опустити важливість образів у тексті, не передавши їх так, як того вимагав текст.

Питання перекладу лексики нашоєхує на наступні труднощі – рими. У дитячих книжках часто присутні вірші та пісні. Вони не лише сповнені різними цікавими лексичними одиницями та множинними інтерпретаціями, але й мелодією, ритмом, швидкістю. Проблематичним для перекладача може виявитись передача істинного художнього стилю оригіналу, почуттів, які він мав за завдання викликати. Попри те, що перекладач наново пише-перекладає вірш чи пісню на основі оригіналу, труднощі може викликати вибір мовних засобів, які б найкраще відображали оригінал, але й демонстрували лексичний потенціал мови перекладу [3].

Зберегти одночасно риму та якнайповніше передати інформацію у вірші чи пісні є нездійсненним завданням будь-якого перекладача, тому перекладач повинен «переписати» їх, зберігши концептуальну та естетичну інформацію [3]. Візьмімо для прикладу пісеньку з твору «Вінні-Пух та його друзі»:

Isn't it funny

How a bear likes honey?

Buzz! Buzz! Buzz!

I wonder why he does [7]?

Леонід Солонько переклав це так:

І ведмедики, й ведмеді

Люблять мед і все на меді.

Жжи! Жжи! Жжи!

Чому це так, скажи [4]?

Як бачимо, була втрачена дослівність задля того, аби передати риму і звуки, які видають бджоли. Вірш вийшов так само лаконічний і легкий для читання, а найголовніше – зберіглось повідомлення, яке хотів донести автор оригіналу.

Ще однією проблемою, з якою однозначно стикнеться перекладач художньої літератури, це - реалії, і дитяча література не є винятком. Бувають випадки, коли незнайомі терміни збуджують фантазію читачів, але знання, на відміну від фантазії, є обмеженими. Випадки, коли потрібно застосувати генералізацію, бувають очевидними, проте не завжди. Інколи перекладач

може стикнутися з певною невпевненістю і не зрозуміти, чи буде відома читачам та чи інша реалія у тексті. А. Здражко наводить приклад твору Памели Ліліан Треверс «Мері Попінс», коли перший український переклад цього твору окремим виданням з'явився ще у 1981 році, і як радянські діти побачили зовсім незнайомі реалії: пані та панове стали містерами та місіс, батько працює не в місті, а в Сіті, а в будинку працюють слуги [1, с. 551]. Навіть зараз, коли пройшли десятиліття відтоді, як з'явилося перше видання цієї книги, такі реалії все ще можуть бути незнайомими дітям певного віку, які тільки розпочинають знайомство з іншими культурами.

Багатьом творам дитячої літератури притаманна властивість орієнтації на подвійну аудиторію. Це пов'язано з тим, що саме дорослі знайомлять дітей зі світом літератури, читають їм вголос або самі слухають, як дитина намагається щось прочитати. Хто б це не був, батьки, вчителі, бібліотекарі - всі вони також можуть зацікавитись дитячою літературою, як, наприклад, класика жанру «Аліса в Країні Чудес» чи культовий «Гаррі Поттер».

Орієнтація на подвійну аудиторію була завжди, і це може збити перекладача з пантелику, адже неможливо задовільнити потреби двох абсолютно різних категорій читачів. Саме тому при перекладі беруться до уваги прогнозовані цінності й смаки не тільки дітей, а й дорослих [5]. І як би перекладач не намагався створити оптимальний для двох сторін переклад, він завжди буде орієнтуватись на одного адресата.

Отже, ми впевнились, що у перекладача дитячих творів є ряд переваг, проте на кожен з них є й свої труднощі. Від перекладача очікується особливого підходу і готовності вирішувати характерні для цієї гілки літератури проблеми. Обізнаність цих проблем та можливих шляхів їхніх вирішень спрощує роботу перекладача та гарантує якісний переклад. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні та аналізі перекладацьких підходів до відтворення інших мовних аспектів та явищ при перекладі дитячої літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Здражко А. Є. Переклад дитячої літератури: «Очуження» чи «одомашнення». *Studia Linguistica*. Випуск 5, 2011, 549-552 с.
2. Керролл Льюїс. Аліса в Країні Чудес. Перекл. з англ. В. Панченко. Махаон-Україна, 2016. 150 с.
3. Кльось С. Р., Ковцуняк М. М. Особливості перекладу дитячої поетичної літератури Редьярда Кіплінга українською мовою та російською мовами. *Молодь і ринок*, 2016. № 11-12. 91-99 с.
4. Мілн Алан. Вінні-Пух та його друзі. Книга. URL: <https://казка.укр/vinni-puh.html>.
5. Ольвстад Сесілія. Дитяча література та переклад. *Енциклопедія перекладознавства*. Том 1, 2020. 90-96 с.
6. Ребко А. В. Особенности перевода детской литературы. Стаття. URL: https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/165188/1/Ребко_А._В.%20ОСОБЕННОСТИ%20ПЕРЕВОДА%20ДЕТСКОЙ%20ЛИТЕРАТУРЫ.PDF
7. Milne A. *Winnie-the-Pooh*. Книга. URL: <https://winnie-the-pooh.bib.bz/chapter-1-in-which-we-are-introduced-to-winnie-the-pooh-and-some-bees-and-the-stories-begin>